

БРАНИЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ИЗЛАЗИ: 1. и 16. сваког месеца.	ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Милан Ст. Марковић ПРАВОЗАСТУПНИК	УРЕДНИШТВО: Дубровачка улица број 18.

ГРАНИЦЕ СУДСКЕ ВЛАСТИ

ПОВОДОМ ЈЕДНЕ НЕПРАВИЛНЕ ПРАКТИКЕ КОД НАС

(Наставак из бр. 9.)

Кад се изузму случаји у којима је специјално један део судских атрибуција дат административној власти, ова нема права да решава грађанске и кривичне спорове. Сваки њен рад у том правцу био би не само повреда закона него и устава, јер је, као што смо видели, подела судске и административне власти уставни принцип: такав рад не би био само annulable већ и inexistant. Разуме се да ће се тешко остварити претпоставка да се неки административни орган упусти у расправу каквог приватног спора. Спорови ове врсте заснивају се иницијативом заинтересованих лица, и невероватно је да ће се неко обратити административној власти да му она реши спор који има са каквим приватним лицем. Могућнија је хипотеза да административна власт хоће да пресуди извесну кривицу за коју она није надлежна; могућнија је за то што, код нас, и та власт има право да неке кривице извиђа и расправља и што се кривична дела морају, у принципу, по званичној дужности да ислеђују и казне. У таквом случају, заинтересоване стране имају на расположењу два пута да се ослободе суђења ненадлежне власти: или да у жалби на вишу власт истакну питање о надлежности, или да изазову сукоб, у циљу да то питање дође пред

Јурисдикцију која решава о сукобима између судске и административне власти.

29. 2^о. Не само да судови немају права да врше активне функције административне власти, већ они немају такође права ни да извиђају и расправљају спорове из њене надлежности, а то су *административни спорови*. Како је ово једна последица уставнога начела о подели власти, то би сваки рад суда којим би он посредно или непосредно решавао какав спор од те врсте био противан самом уставу. Питања о делимитацији надлежности судске и административне власти у овом случају могу се појавити само у државама у којима судовима није дато право да суде и административне ствари. Таквим питањима не може бити места у земљама у којима судска власт решава све спорове, ма какве природе они били: и приватне и кривичне и административне; нити тамо, поводом административних спорова, може искренути сукоб између судске и управне власти. У Белгији не постоје административни судови. Чл. 92. и 93. њенога устава прописује: „Спорови који имају за предмет грађанска права спадају искључиво у надлежност судова. — Спорови који имају за предмет права политичка долазе у надлежност судова, сем изузетака одређених законом“.¹⁾ Према томе, Касациони Суд који, по чл. 106. истога устава, решава о сукобима, ретко ће кад имати прилике да то своје право употреби у односима судске и административне власти. Административни судови не постоје такође, као што смо видели, ни у Енглеској, Шведској, Норвешкој, Данској. И тамо, начело одвојености судске и административне власти не добија примене у случају административних спорова. У Италији, до 1865. важио је систем административних судова, сличан систему француском. Те године донесен је закон којим су укинуте спорне атрибуције окружних и Државнога Савета и који је судској власти дао право да, у принципу, решава сваки спор. Али, усвојивши тај систем, закон од 1865. изузетно је задржао извесне предмете у надлежности административне власти.²⁾

1) В. Dareste, *op. cit.* t. I. p. 69. За те изузетке, в. Laferrière, *op. cit.* t. I. p. 67. à 69. Једини административни суд у Белгији јесте Главна Контрола (В. Demombaynes, *op. cit.* t. I. p. 221.)

2) Закон тај није произвео жељено дејство. Укинувши спорне функције окружних савета и Државнога Савета, он је многе предмете, који су пређе

Код нас је административна власт одвојена од судске у погледу административних спорова онако исто као и у погледу њених активних функција. Ова последица принципа поделе власти није нигде изречно у Уставу стављена. Шта више, из одредаба чл. 108., 109. и 110. Устава могло би се извести да та последица није код нас ни примљена. У чл. 108. стоји да за *изрицање правде* постоји више степенa судова; чл. 109. вели да у вршењу те своје функције судови су независни и да не стоје ни под каквом влашћу сем закона, а у чл. 110. прописује се како управна власт не може вршити судске послове. Кад се зна да и у административном спору, као и у приватном, имамо сукоб права, да, дакле, и у њему власт која га расправља *изриче правду*, онда би се могло отуда закључити да је и код нас обична судска власт по Уставу надлежна да решава административне спорове. Ипак, таква закључак мора се одбацити. Чл. 110. забрањује судовима да се мешају у послове управне власти, и чинећи ту забрану, Устав не прави разлике између активних и спорних административних функција. Ако би се овај уставни пропис разумео тако да он има у виду једино послове активне администрације, онда би то значило да је наш уставотворац само у пола санкционисао начело поделе власти: дати судовима право да расправљају и административне спорове, то значи, дати им право да, упоредо са управном влашћу, примењују административне законе. Овакав резултат био би противан нашем политичком систему који је хтео да управној власти да што видније место у државној организацији. Да административни спорови не спадају у надлежност судске власти то се види и из чл. 90. Устава. Тај члан говори о функцијама Државнога Савета, и у његовој 3-ој тачки стоји да Државни Савет „расматра и решава жалбе против министарских решења у спорним административним питањима“. Ова одредба последица је принципа поделе власти, утврђенога у чл. 110., и наше политичке организације.

били решавани административним судовима, ставио у надлежност активне администрације, што никако није било у интересу права појединаца, ради боље гаранције којих и донесен је овај закон. „За многе предмете, за које је раније било суда, узетог истина у администрацији, али тек било га је, данас нема суда; данас те предмете расправља администрација као ствари у којима је само она заинтересована“, тако се је још 1872. о том закону изразио одлични италијански правнички лист *Archivo juridico* (B. Laferrière t. I. v. 79)

30. У државама код којих постоје административни судови неопходно је нужно одредити карактер административног спора. Јер тиме што смо казали да један такав спор не може решавати судска власт нисмо ништа постигли, ако не укажемо на знаке по којима ћемо распознати административни спор од обичног, из судске компетенције. Тек на тај начин имаћемо могућности да у датом конкретном случају одредимо надлежну власт. Поући паралелу између обичног и административног спора није ни мало лака ствар. Између несумњивих случајева с једне и с друге стране наилазимо на случајеве којима је тешко одредити природу: они се често у подједнакој мери приближују и обичним и административним споровима, тако да смо у недоумици где да их класирамо. Отуда она разноликост, у многим питањима, код судских одлука, као и код правних аутора у земљама где су питања ове врсте више обрађена. Ми ћемо се постарати да о овоме изнесемо бар елементарне појмове. пошто нам сам обим ове расправе не допушта да ствар детаљније изложимо. Нарочито ћемо се придржавати оних резултата који су у француској јуриспруденцији и правној литератури постигнути, јер се тамо највише и најисцрпније претреса питање о подели судске и административне власти, поделе којој је у Француској најшира примена дата.

У прошлом чланку ми смо административни спор окарактерисали као сукоб између права појединаца и права државе. Али не треба мислити — примедба коју смо и раније учинили — да је административни спор сваки онај спор у коме су појединци и држава заинтересовани. Ако се ова карактеристика налази у сваком административном спору, не треба отуда извести тај закључак да је сваки спор у коме се она налази административни. Природа спора у коме држава игра улогу једног парничара зависи од својства у коме она води спор. Учинивши ту основну опсервацију, да објаснимо у ком случају имамо административни спор.

31. *Прв* : Држава као морално лице. Права државе као моралног лица не разликују се од права појединаца. Разуме се да, због саме разлике у природи моралних и физичких лица, држава не може бити сопственик свих оних права која појединцима могу припадати. Извесна права условљена су самом егзистенцијом физичких лица,

за која су она тесно везана. Таква су лична права, за разлику од стварних. Али, што се тиче оних права која су могућа и онда када је њихов сопственик не једно одређено физичко лице, већ скуп више појединаца који састављају једну фикцију названу у правној науци *моралним, правним лицем*,¹⁾ што се тих, велимо, права тиче, положај моралних и физичких лица у главном је исти. Права и једних и других регулисана су истим законима, приватним: исте су природе и имају исте гаранције. Ако су та права оспорена, држава до њихова признања долази оним путем којим и појединци, помоћу оне власти која и права ове последње штити.

Тако, држава може, онако исто као и физичка лица, имати право својине чији предмет може бити непокретна или покретна ствар.²⁾ Право својине државе признато је и утврђено приватним законима. Наш грађански законик у свом §. 196. вели: „*Приватна* су добра она која припадају појединим лицима. За поједина лица узима се и народ у скупу и правитељство у призрењу својих сопствених добара“. Државна добра деле се у две категорије: 1^о, она добра која су намењена *ошитој употреби*,³⁾ као што су н. пр. морска пристаништа, реке, путови и т. д. Таква добра су ван промета, *extra commercium*; она не могу бити предмет ни једног од оних правних послова који се могу применити на ствари *in commercio*; на тим добрима не може нико стећи ни право својине, било потпуне својине било једног дела од ње, ни право залог; никакво право на њих не може се задобити ни уговором, ни последњом вољом, ни поклоном, ни застареломшћу. Међу писцима чак се и о томе дискутује да ли таква добра припадају и самој држави. Једни мисле да на овим добрима држава нема права својине, већ су она свију; др-

1) В. код: Laurent, Avant-projet de révision du code civil t. 2. p. 379. и 380. критику овога израза.

2) В. Dalloz, Code civil annoté, t. I, livraison I, p. 363. et suiv. (објашњење art. 537. à 542. c. e.); Mourlon, op. cit., t. I. Ch. III: „Des biens dans leurs rapports avec ceux qui les possèdent“, p. 693. et suiv.; Baudry-Lacantinerie, op. cit. t. I. p. 749. et suiv.; Ducrocq, op. cit. t. I. p. 105. et suiv., et p. 191 et suiv.; Henri Michel, Cours de droit administratif: Etablissements publics (предавања на париском правном факултету); Batbie, op. cit. p. 166 et suiv. (Sect. I: Des personnes morales).

3) В. §. 195. нашега грађ. законика.

жава има само дужност да се стара о њиховом одржању.¹⁾ Други писци мисле да су та добра државна својина, само су ван промета.²⁾ У осталом, дискусија ова нема практичног значаја; припадала та добра држави или не, положај њихов остаје у сваком случају исти. Ова добра не може отуђити не само извршна власт него ни законодавна. По природи својој, таква добра не могу бити предмет приватне својине, и свака власт, била то извршна или законодавна, налази се у немогућности да их прода. Да би се на стварима, предметима тих добара, могло неком уступити право својине, потребно је да оне претходно, на начин законом предвиђен, постану *res in commercio*, да изгубе карактер општих добара и уђу у категорију оних државних добара која су потчињена истом режиму којем и добра појединаца.³⁾ 2° Она добра државна која су у промету и која могу бити предмет истих права којих и добра приватних лица. Њих држава може отуђити, разменити и заложити. Таква државна добра појединци могу прибавити и застарелошћу. У кратко, у погледу тих својих добара, држава је у положају појединаца. Разлика је само та што држава, као правно лице, не може својим добрима располагати нити их експлоатисати онако како то могу појединци; због тога и постоје законски прописи о начину отуђења и администрација тих државних добара.⁴⁾ У чл. 93. нашега Устава

1) Ducrocq, *op. cit.* t. II, p. 107.

2) „Неки тврде што по нашем мишљењу није тачно — да држава неје сопственик ових добара и да она на њима има само право чувања и надзора“. В. Lacantinerie, *op. cit.* t. I p. 751.

3) Тако, ако би један део каквог пута, услед неупо ребљивости, престао, али само *en fait* а не *en droit*, бити средство за комуникацију, он се не би могао прибавити никад застарелошћу. Бужно је, за његово класирање међу предмет: у промету, да је донесена, саобразно закону одлука да тај део пута престаје бити опште добро, и да је ушао у ону врсту државних добара која нису ван промета. После такве одлуке, могао би се неупотребљиви део пута придобити застарелошћу. В. Ducrocq, *op. cit.* t. I, p. 158. à 160; Batbie, *op. cit.* p. 193. et 194.

4) „Потчињена обичном режиму приватне својине, приватна државна добра, изузев административна наређења која се тичу руковања са њима, могу бити интабулисана, оптерећена правом службености и у опште ма којим делом права својине: она могу бити предмет посесије, на основу које се могу подићи посесорне тужбе и која води ка застарелости; чл. 661. грађанскога законика (у том члану говори се о *заједничким зидовима* — *murs mitoyens*) важи за сва здања и грађевине која у та добра спадају“. Ducrocq, *op. cit.* t. II. p. 217.

стоји да ће се „законом одредити, како ће се државно имање моћи отуђивати, или оно и његов приход заложити, или другим теретима оптеретити“.¹⁾

Држава, у својству правнога лица, може са појединцима или са другим правним лицима, правити и уговоре из којих ће за њу истицати права и обавезе. Тако држава може бити као једна странка уговорница у каквом уговору о продаји и куповини непокретних добара; или у уговору за набавку разних покретних ствари, потребних за функционисање извесне јавне службе, н. пр. уговор о лиферирацији хране за војску, осуђенике, и т. д. Држава може такође наспрам појединаца доћи у обавезу поводом штете коју би њени органи, у вршењу своје дужности, нанели неком појединцу. Она тако исто може на своја приватна добра позајмити, ставити за обезбеду дуга интабулацију; може их дати под закуп на дуже или краће време; на овај начин држава врло често експлоатише своја добра, као што су рудници, лековите воде итд.

32. Кад, дакле, држава са појединцима води спор у својству моралног лица, поводом једне правне радње регулисане приватним законима и која је у домањају и самих појединаца, онда у том случају немамо административни него *приватни* спор, за чију ће расправу бити надлежна судска власт. За примену права, утврђених приватним законима, припадала она физичким или моралним лицима, у земљама уставним судови су једини надлежни. Наш грађански законик у своме §. 19. прописује: „У призрењу приватних права сви су пред законом и судом равни. *Што је за једнога право, мора и за другога право бити. И права самога управитељства, која у овом законнику извор и одређење имају, хоће се по овом закону судити*“. Из овога прописа излази јасно да се држава, у погледу својих приватних права, дакле оних која јој као моралном лицу могу припадати, налази у положају појединаца: њена права стављена су под заштиту исте власти, под коју и права појединаца, то јест под

1) Државна добра из ове друге категорије деле се у две врсте: 1^о, добра која су намењена каквој јавној служби, као што су државна надлештва. И ако њих држава не експлоатише као остала своја приватна добра, већ их употребљује на неку јавну службу опет она нису, као добра из прве категорије, ван промета; 2^о, добра која држава експлоатише и из њих добија приходе. (В. Дучеод, *op cit.* т. II, р. 199.)

заштиту судова. Тако, ако се између неког приватног лица и државе породи спор о својини покретне или непокретне ствари, надлежни ће бити грађански судови. Исто то важи и за случај да је спор изазват каквим уговором између државе и појединца¹⁾ и т. д.

33. *Држава као власт* (*puissance publique*). Држава није само морално лице, већ је она у исто време и *власт*, она моћ у друштвеној организацији која, у погледу појединаца, има право *заповедања*, и наспрам које ови опет имају дужност *слушања*, разуме се у колико држава то право дато јој друштвеним уређењем упражњава саобразно законима који стоје и изнад појединца и изнад државе као власти и вежу и њу као и појединце. Овде се истиче битна разлика између државе као правног лица и државе као власти. У првом својству, држава је, у својим односима са појединцима, у положају физичких лица: њена права и њене обавезе имају извора у истим законима у којима и права појединаца. Правне радње које држава врши као морално лице не разликују се од радњи које врше физичка лица, појединци. И не само да држава као правни персоналитет нема већу моћ од појединаца него на против она је, из напред наведенога узрока, неспособна за многе правне послове, који су у домањају приватних лица. Али, ако држава дејствује као власт, онда је њена моћ већа, она премашује моћ једног приватног лица, и оно што држава може да чини као власт,

1) У Француској, контестације које имају за предмет *продају народних добара* из доба Револуције (*Ventes des biens nationaux*) спадају, противно општим правилима, у надлежност административног окружног суда (*conseil de préfecture*), а на основу закона из тога времена. Јуриспруденција и грађанских и административних судова распростра је ту надлежност и на продају државних добара које су се обавиле после Револуције и на оне које се и данас врше, тако да је судска власт надлежна још и сада само за размену а не и за продају државних добара. Laferrrière разложно критикује ову јуриспруденцију. Важни финансијски и политички интереси побудили су законодавца из доба Револуције да продају народних добара изузме од обичног режима. Тих мотива данас нема; јуриспруденција не би требала да продају и данашњих државних добара асимилује онима из револуционарног доба. (Op. cit. t. I p. 506 à 509.) *Contrà Ducrocq*, t I, 318 et 319. — Сем те, у француском законодавству има и ова партикуларност: по закону од 28. пљивноза год VIII., окружни савети надлежни су за расправу спорова око извршења уговора о јавним грађевинама; а по закону од 11. Јуна 1806. за уговоре о набавци хране, одећа и других потреба за јавне службе надлежни су министри, против чијих решења може се изјавити жалба Државном Савету.

то не могу чинити појединци. Док права државе као правног лица имају извора у законима приватним, дотле њена права, кад се она посматра као власт, проистичу из оне категорије закона који су познати под именом *јавни* и к њима је циљ да уреде односе појединаца са државом као влашћу.

Ако се појави сукоб између права појединца и права државе као власти, онда ћемо имати административни спор за чију ће расправу бити судска власт ненадлежна. Они разлози који су, у земљама са политичком централизацијом, побудили законодавце да приђу систему административних судова вреде само онда када држава води спор као власт. Ма како важни да могу бити материјални интереси државе, ангажоване као правно лице у једном спору, они опет ни из далека немају онај значај који имају интереси државе као власти. Судија, позван да реши један административни спор, треба да има на уму преобладајући положај државе као власти над појединцима и да пази да се, при примени закона из области јавног права, не запоставе оне прерогативе које је друштвено уређење сматрало за нужно везати за државу кад је она у улози власти. „Не треба, дакле, мислити да сваки акт администрације, свака операција извршена или прописана у општем интересу не спада у делокруг судова, већ само оне радње и оне операције које су везане за сам чин вршења државне власти (*l'exercice de la puissance publique*) и које, за то, премашују моћ појединаца. Ова моћ, која је код свију приватних лица, у њиховим узајамним односима, подједнака, иста је и код администрације, кад ова у општем интересу чини оно што би и обични појединац био у стању да учини у корист својих личних интереса. Али, ова моћ није више подједнака у односима појединаца и администрације, кад је ова у улози власти, која јој је делегирана. Ту више не доминира принцип *једнакости*, већ принцип *ауторитета*: право заповести с једне, дужност послушности с друге стране. Радње које администрација врши на основу те делегације, правила која она прописује, права која даје, наредбе или забране које издаје, све то носи на себи обележје једне моћи која само њој припада“.¹⁾ Тако, држава

1) Laferrière, op. cit. t. I, p. 429. et 430

је у улози власти свагда када прописује правила којима, на основу изречнога наређења законодавца, допуњује какав закон, или којима њене власти, саобразно закону о њиховом устројству, издају наредбе од генералног значаја. У истом својству држава дејствује, када врши разрез или наплату пореза, када врши рекрутovanje војних обавезника, када поставља и отпушта чиновнике, када им одређује количину пензије, када одређује дневницу и подвоз чиновника и т. д. У свима тим случајима, и у опште у случају када се у једном спору, изазватом применом каквога јавног закона, држава појављује у улози власти, а не правнога лица, судови би били ненадлежни. Само административна власт имала би право да расправи спор коме би предмет било ово питање: да ли у конкретном случају држава, у својим односима са појединцем, има или не право на које она не као морално лице већ као власт претендује. Сваки покушај судске власти да један такав спор расправи био би у оној истој мери неуставан и незаконит у којој и мешање њено у активне функције администрације.

34. Идеја о двојаком својству у којем се држава, у својим правним релацијама са приватним лицима, појављује тачна је. Али, поред све те тачности у извесним случајима тешко је одредити да ли је држава, која је у спору у улози једне парничне странке, заинтересована као правно лице или као власт, питање од чијега решења зависи да ли ће се спор дати на расправу обичним или административним судовима.¹⁾ Истина, у пракци такве тешкоће дају се, ако не са свим онемогућити, а оно бар на мању меру свести, на тај начин што би се у позитивним законима специјално за сваки сумњив случај определило изречно која ће, судска или административна, власт бити надлежна. Али, пре свега, ни најбрижљивијем законодавцу није могуће предвидети све случајеве који у правним односима државе и појединаца могу искренути.

2) „У опште, питања односно својине, регулисана обичним начелима, долазе у р' спор судова; исто је тако и са појединим деловима права својине, са стварним правима и са односима између повериоца и дужника. Али, дешава се каткад да спорови о својини имају свога извора у *административном акту* или да је тражено право управљено против државе као *власти*. Отуда проистиче једна категорија мешовитих права, судских по природи њиховој, административних по акту из кога произлазе, и овде питање о подели двеју власти постаје деликатно“. *Batbie, op. cit.* p. 400. (Confits).

а осим тога и за оне случајеве који се предочити дају, законодавац треба да има извесно мерило које ће му служити за одређивање надлежне власти, мерило које ће и судовима и администрацији пружити могућности да у новим, непредвиђеним, случајима реше питање о надлежности, не удаљујући се од погледа који је сам законодавац имао о том питању. Код ове тачке објашњења принципа одвојености двеју извршних власти констатујемо знатно размимоилажење код законодавстава и аутора о чему ћемо добити уверења из ових примера.

У Немачкој, по чл. 13. законика о судској организацији, „обични судови расправљају све спорове и кривичне предмете који нису стављени у надлежност административне власти“.¹⁾ Говорећи о спорним предметима, закон Немачке Конфедерације има у виду разлику, коју је немачко јавно право увек истицало, између спорова противу државе као *јавне касе* (*fiscus*) и спорова противу државе као *власти*. На основу ове поделе коју и најновији немачки аутори²⁾ подржавају као једно битно правило њиховога административног права, судови су, у принципу, надлежни за спорове у којима је држава заинтересована као јавна каса. А узима се да је држава у овом својству заинтересована онда када је она у положају правнога лица, једне странке уговорнице или дужника.³⁾ Тиче ли се спор државе као власти, заинтересована лица не само да не могу ствар изнети пред грађанске судове него ни пред административне, већ се једино жалбом могу обратити на вишу административну власт.⁴⁾ Интересантно је да у Немачкој право државе да појединце оптерети порезом сматрају као прерогативу

1) Code d'organisation judiciaire allemand, par Dub.rle.

2) Von Rönne, Das Statsrecht der Preussischen Monarchie.

3) Аплицирајући ове опште идеје, немачки закони ставили су у ресор обичних судова и извесне спорове у којима је држава несумњиво у улози *власти*, као што су спорови о платама и пензији чиновника конфедерације. У опште, тај критеријум: да ли су ангажовани или не новчани интереси државе није карактеристичан за разлику између државе као правног лица од државе као власти, разлика које се несумњиво морамо држати код хоћемо да повучемо границу између надлежности судске и административне власти.

4) „Правно средство није одобрено против државе као власти која се не може упуштати у дискусију са својим потчињним односно својих емментних права и њихових последица“. Rönne, op. cit. t. III. p. 485.

везану за идеју власти а не за идеју јавне касе, као што би се могло, према овој немачкој подели, закључити.¹⁾ У француском праву, несугласица постоји тамо где законодавац није одредио надлежну власт. То су извесни спорови у којима су у питању материјални интереси државе. Ако спор има за предмет какво државно добро или какав уговор закључен између државе, као правног лица, и појединца (изузев уговоре који изузетно, по нарочитом законском наређењу, спадају у надлежност административних судова), и судови и писци сагласни су да за такве спорове не може бити компетентна административна власт већ судска. Исто тако ван дискусије су и спорови од носно пореза и других државних дажбина; нема сумње да је овде надлежна администрација, јер она разређује и купи порез и остале дажбине не као правно лице већ као власт. Али сем ових, постоје још многи други случајеви у којима се тиче материјалних интереса државе и где је потребно знати која је власт надлежна. Неке од тих случајева законодавац је изречно ставио у компетенцију судова или администрације, и ако се местимце није строго придржавао оне разлике између државе као правног лица и државе као власти, и последица којима та разлика, у погледу надлежности, води.²⁾ Несугласица постоји за остале нерегулисане случајева. Касациони Суд сматра да држава, под резервом изузетака законом прецизираних, за своје новчане интересе потпада под јурисдикцију грађанских судова, док Државни Савет напротив налази да је ту административна власт надлежна.³⁾ По трећој доктрини, коју бране писци од ауторитета треба претходно извидети дали је држава у улози правног лица или власти, па према томе решити која ће власт бити надлежна. Нарочито се дискутује о тужбама за накнаду штете. По јуриспруденцији грађанских судова, право на накнаду штете регулисано је приватним законима, те су по томе ови судови надлежни и за спорове о накнади штете у којима је држава као тужена

1) В. код Laferrière, op cit. t. I p. 31 à 44 административну организацију Немачке (Allemagne — Législation fédérale).

2) „Тако, односно спорова у којима се држава јавља као поверилац, у законодавству преовлађује та идеја да држава није обавезна тужити суду своје дужнике ради наплате својих примања“. Discroeq, op. cit. t. II, p. 264.

3) Le Tribunal des Conflits санкционисао је ову јуриспруденцију.

страна. Државни Савет је мишљења да грађански законик у ком се налазе одредбе о накнади штете има у виду једино односе међу појединцима, а не и односе међу овима и државом.¹⁾

35. Тешкоћа да се административни спорови одвоје од оних који су из делокруга судске власти, откуда и она разноликост у мишљењима судија и аутора о карактеру појединих случајева изазива често сукобе између административне и судске власти. Дешава се да се, поводом каквог спора изнесеног било пред грађански било пред административни суд, покрене питање о уставној надлежности суда, иницијативом заинтересованих странака или саме власти од које се тражи да спор расправи. Ако се том приликом појави конфликт између двеју извршних власти, тако да обе у исто време присејајају себи право да спор реше (позитивни сукоб) или, обрнуто, обе одбијају од себе надлежност (негативни сукоб), потребно је да постоји, изнад судова и администрације, једна виша власт која ће сукоб расправити и одредити који ће суд, обични или административни, бити надлежан.

Питање о организацији суда који има за задатак да решава сукобе између две извршне власти, није свуда на исти начин расправљено. Као и остала питања која су везана за принцип поделе власти, и оно носи на себи политички карактер, и оно се непосредно тиче државнога уређења. Организација тога суда зависи од самога система који је, у питању поделе власти, у једној држави усвојен. И, напомена коју смо већ раније учинили, пошто и тај систем не остаје увек исти, већ се према приликама и политици мења, организација суда за сукобе, будући у зависности од тих промена, различна је према временима у којима је посматрамо.

Тешкоћа питања долази отуда што су судска и административна власт једна од друге одвојене и независне: судска власт има свој особени круг надлежности у који администрација нема права улазити, и обрнуто, ова последња може једина примењивати законе из своје соп-

1) Аргументат у чију се вредност с разлогом може сумњати; јер, ни прописи грађанскога законика о својини, службеностима, валози, уговорима не говоре о држави, већ се тичу односа појединаца, па опет то ништа није сметало да се призна надлежност судској власти за спорове у којима има да се расправе горња питања између државе и појединца.

ствене надлежности. Међутим, само право решавања сукоба између судова и администрације даје власти у чијим се атрибуцијама то право налази преобладајући положај и над судовима и над администрацијом. Самим тим правом решавања сукоба, њој је створена могућност да, сузјављајући надлежност административне а проширујући надлежност судске власти, да овој превагу над оном, или, обрнуто, да административној власти осигура надмоћност над судовима. Ако би се судској власти поверило право да расправља конфликте између ње и административне власти, не би била неумесна бојазан да судска власт не би ово право употребила да присвоји себи и оне послове који спадају у компетенцију административне власти, и да на тај начин важност ове сведе на мању меру, а себи обезбеди превагу над њом. Ако би се, пак, право расправљања сукоба дало административној власти, онда бисмо могли лако доћи до другог још неповољнијег резултата: она би, за своје циљеве, могла одузети од судова и оне предмете који њој не припадају, а тим би појединци, у чијем је интересу и установљена судска независност, били за своја права евентуално лишени законске заштите. Као што видимо, питање о сукобима између двеју извршних власти од великога је значаја. Од њега зависи и дејство саме институције судске независности. Ова институција, а тиме и гаранција коју она треба појединцима да пружи, изгубила би од свога значаја, ако би се, установом каквог зависног суда за сукобе, створила управној власти могућност да, ради својих политичких смерова, отргне појединце од грађанских судова и тамо где за то нема права, и доведе их пред административне, код којих, разуме се не могу наћи онакве заштите какве могу код независних грађанских судова. Питање добија још већу важност због политичког карактера којим се махом одликују конфликти између судске и административне власти, узрок због кога и једна и друга теже да спор, предмет сукоба, задрже у својим атрибуцијама и тиме подигну себи важност у државној организацији.

(Наставиће се)

Ж. М. Перић,
Секретар Мин. Правде.

О ЗНАЧАЈУ ТАЧКЕ 2. §. 99. ГРАЂ. СУДСКОГ ПОСТУПКА

За расправу тачке друге поменутог параграфа даде нам повода следећи случај.

Гл. Контрола одлукама својим одбила је молбе за пензију г. Алекси Милићевићу и Ђорђу Драгутиновићу порезницима, нашав: да према годинама службе нису могли бити стављени у пензију. На против, по жалбама њиховим, *Касациони Суд* у II. одељењу под 29. и 30. децембра 1897. Бр. 9281. и 9383. уништио је обе одлуке примедбама следеће садржине:

„Кад је указом г. Милићевић (односно Драгутиновић) стављен у пензију, онда је тим путем решено и питање о његовом праву на пензију. Зато се Гл. Контрола није могла ни да упушта у оцену правилности стављања у пензију. и на том разлогу да одбије молиоца, већ је требала по овом указу, као придобијеном праву, према поднетим документима, да молиоцу количину пензије одреди по законуј стопи“.

Главна Контрола није усвојила ове примедбе. него је дала противразлоге. И *Касациони Суд* у својој *ошитој седници* одржао је примедбе одељења, а одбацио противразлоге Гл. Контроле.

Овде напоменути имамо, да је *Касациони Суд* и раније у сличним случајима тако радио, што значи, да је у том погледу једнообразно поступио.¹⁾

Противу ових одлука устао је „*Одјек*“ у уводном чланку (бр. 51. т. год.) са доста неодабраним речима тврдећи, да су те одлуке незаконе, јер је њима изречено, да су укази, по којима се неки погрешно стављају у пензију, старији од закона, што не сме бити. У главnome, као што ће се видети, „*Одјек*“ има право.

Касациони Суд услед овога чланка „*Одјековог*“, дао је исправку, која је штампана у 53. броју „*Одјека*“ исте године, којом брани правилност поменутих својих одлука следећим:

„Разлози, на којима је II. одељење *Касационог Суда* засновало своје примедбе, и по науци и по закону ови су:

1) Види одлуку у „*Браничу*“ 1897. Бр. 3. под V. стр. 30.

1., што питања административно-политичке природе, у која долазе и ова о стављању у пензију или враћању у службу, не спадају у надлежност расматрања ни редовних судова а најмање Гл. Контроле, као рачунског суда. Основа је оваквом мњењу јасно обележена одредбом тач. 2. §. 99. грађ. поступка; и

2., што је указ акт највише државне администрације, и као такав ни по уставу од 1869. ни по уставу од 1888. нити по икојем закону подлежи цензури Гл. Контроле ни Касационог Суда“.

Ово је садржина ствари, која нас изазива да говоримо о значају тач. 2. §. 99. грађ. поступка, на коју се Касациони Суд тек у исправци позвао, а међу тим требао је да то учини или у примедби или у својој општој одлуци. Свакојако питање је важно, јер оно износи, да је указ одржао кревагу над законом, па зато надамо се, да нам неће нико спорити оправданост, што у расправу овога питања улазимо и с обзиром на ту околност, што је о том питању подвојеност међу касационим судијама.

Како ми мислимо, за решење овога питања нужно је извидети ово двоје:

- 1., да ли се указом задобија право на пензију, и
- 2., да ли се у опште судски против указа, као управне радње, не може ићи, као што рече Касациони Суд.

На прву тачку имамо само толико рећи. Право на пензију нити се добија нити губи указом. Право на пензију задобија се извесним роком служења у државној служби. „Право на пензију задобија чиновник кад 10-ту годину службе наврши“ вели §. 71. закона о чиновницима. Право дакле то истиче из закона.

Као што се право на пензију не добија указом, исто тако оно се и не губи указом. Да видимо, шта вели закон о томе?

Овде ћемо навести, како губи право на пензију активни (дејствителни) чиновник, а како опет пензионар (који већ ужива пензију).

Дејствителни чиновник губи право на пензију у случају осуде на смрт, робију или заточење — §. 18. кр. законика, или у случају „лишење звања“, §. 25. истог законика с обзиром и на §. 53. зак. о чиновницима.

Пенсионар, дакле лице, које већ ужива пенсију, губи пенсију, кад наступе узроци из тач. 1. и 2. као и у случају *осуде* по тач. 3. §. 79. закона о чиновницима, што је наведено већ код губитка пенсије дејствителног чиновника.

Као што се види, право на пенсију задобија се извесним роком служења у државној служби, а то се право губи у случају осуде било *пресудом грађанскога*, било *пресудом дисциплинарног суда*. Ово што рекосмо не потребује ни даљег објашњења ни већег доказивања.

И тако Касациони Суд учинио је погрешку, кад је изрекао, да је поменути чиновник *указом задобио право на пенсију*, према томе што је доказано, да он није навршио 10-ту годину службе, јер се указом задобија само *својство* дејствителног чиновника по §. 1. и 2. закона о чиновницима, а не и право на пенсију.

Исто тако погрешно је Касациони Суд и у томе, што је изрекао, да Гл. Контрола није надлежна да мимо указ цени правилност стављања у пенсију. Истина, начелно је тако, али она је *поглавито ценила време*, које је тај чиновник у служби провео, па кад је нашла, да он није навршио десету годину службе, она је имала право и дужност, да му право на пенсију оспори. Да је то њено право и дужност, види се из одредаба законских. „У круг рада Гл. Контроле спада: да *решава* и *одређује* према поднесеним документима количину пенсије и постојећем закону о чиновницима, који су стављени у стање покоја“ вели тач. 10. чл. 18. Гл. Контроле. „Ова уверења ће Гл. Контрола испитати“ вели други став чл. 109. поменутог закона. Дакле из речи „решава и одређује“ и из речи „испита“, несумњиво је право Гл. Контроле, да чиновнику, за кога према поднесеним документима нађада није „навршио 10-ту годину службе“, оспори право на пенсију. И, пошто је у овом нашем случају утврђењо, да томе чиновнику недостаје време ни за какву пенсију, она му, разуме се, није могла у име то ништа ни одредити, пошто закон категорички *везује право на пенсију за извесно време provedено у служби*. Ако би се остало при томе, да Гл. Контрола као „рачунски суд“ није надлежна код указа, да оспори право на пенсију, а међу тим не износи се ко је други за то надлежан, онда значи, да има питања код нас за

исправку, за која није нико надлежан, што се ни у једној земљи с гледишта правног не сме замислити ни допустити. Но сва погрешност ове теорије Касационог Суда видеће се из разлога, које износимо у другој тачки ове расправе, која је и главна за ово питање.

Прелазећи на другу тачку, а за боље објашњење, најпре ћемо цитирати сам текст тач. 2. §. 99. грађ. поступка. Он гласи:

„Тужбу, која би била о том:

- 1., — — — — —
- 2., *Противу наредбе полицајне или политичке власти — Суд ће по званичној дужности одбити“.*

Питање је, које су то наредбе „полицајне“, а које опет „политичке“ власти? Примера ради наводимо их у оба правца.

I

П о л и ц а ј н е

Полицијска власт изда наредбу, да се чини потера за хајдучима. Да ли би грађански судови смели да униште ту наредбу на тужбу приватних лица?

Полицијска власт у интересу здравља забрани куповину рибе. Да ли би грађански судови на тужбу приватних смели ту наредбу уништити?

Полицијска власт нареди кулук за насипање друмова. Да ли би грађански судови на тужбу грађана смели ту наредбу уништити?

Полицијска власт изда наредбу, да се свакога дана чисте улице. Да ли би грађански судови на тужбу грађана смели ту наредбу уништити?

Општински Суд мимо закон разрезао је прирез. Да ли би судови смели на тужбу грађана тај прирез уништити? Не, јер у свима овим и сличним случајима суд ће тужбе по тач. 2. §. 99. грађ. поступка по званичној дужности одбацити, пошто су оне „противу наредбе полицајне власти“.

II

П о л и т и ч к е

О наредбама административно - политичким говоре уставни прописи. Од разумевања истих зависи пра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

видно решење о њихову значењу. С те тачке ми их разматрамо.

И у нашој држави постоје три државне власти: *законодавна*, која издаје законе како за грађански, тако и за државни живот у опште; *судска*, која примењује законе, и *извршна* (управна), која законе извршује. Свака од ових власти независна је у раду чл. 110. (1869.) односно чл. 147. (1888.) Устава.

О ономе што решава Народна Скупштина судови не могу да решавају — чл. 57. (1869.) или чл. 118. (1888.) устава, а тако исто ни о ономе, шта ради Министар, као што ни законодавна ни управна власт не могу вршити судске послове — чл. 110. (1869.) или чл. 147. (1888.) устава.

Све што ради Министар, вели М. Пироћанац на једном месту, он ради као управна власт. Његове наредбе, биле оне опште или за поједине случаје, управне су природе. Кад Министар предложи чиновника за државну службу, кад предлаже, да се чиновници ставе у пензију или просто да се отпусте из државне службе, он ради као управна власт; кад у име државе закључује уговор са приватнима за набавке, за јавне зајмове, или ма за какав други посао, он ради као управна (политичка) власт; кад по разним условима (погодбама) узима приватна лица за службу државну, кад прима просте служитеље за министарство или пограничне стражаре за чување границе, он свагда у овим случајима врши само управну власт.

У свима овим случајима, које поменуемо, радња Министра свагда се креће у границама, које су му или устав или буџет или други специјални закони обележили; и ако се деси, да Министар што нареди, или што уради, што је противно прописима устава, буџета или специјалних закона, које за извесне министрове радње постоје, отуда не следује, да су грађански судови надлежни, да о оваквим погрешкама свој суд доносе, јер је судовима забрањено, да врше управну власт. Министри су за њихову службену радњу одговорни само *Краљу* и *Народном Представништву* — чл. 100. (1869.) или чл. 136. (1888.) устава.

Ово да објаснимо примерима.

Министар је издао какву наредбу, која није саобразна уставу. Да ли би грађански судови смели на тужбу приватних лица ту наредбу уништити?

Министар је предложио лице за какво државно звање, за које се тражи извесни услови. Да ли би у овом случају смели грађански судови да цене, да ли то лице доиста има услове законом прописане или не?

Министар је отпустио из државне службе лице, које је имало право на пензију или ставио у пензију лице, које нема права на пензију. Да ли су овде грађански судови позвани, да на тужбу ове указе огласе за ништавне и нареде Министру, да првога стави у пензију, а другога отпусти?

Министар је узео за послугу министарства десет послужитеља, а буџет допушта да може узети само пет. Да ли би судови могли примити тужбу за ово прекорачење буџета?

Министар је уговорио, рецимо, набавку сена, пшенице и дрва за државну потребу, али нити је сено, нити пшеница, нити су дрва онаква, каква би требала да су према постојећим правилима за те набавке. Да ли би грађански судови били позвани, да огласе министрове погодбе за ништаве на захтев лиферанта, или самог Министра за то, што сено, пшеница и дрва не одговарају каквоћи, какву је Министар требао, према прописима, да погоди?

Министар на основу специјалног закона у име државе закључи зајам с каквим страним друштвом, по коме је узео већу суму или под теретнијим условима, него што је закон одредио. Да ли би грађански судови за то, што је Министар прекорачио власт, коју му је закон дао, те да се држава и ако признаје уговор, и да је по истом износ зајма примила, огласи слободна од грађанске одговорности?

У свима овим случајима тужба, која би била управљена за ништење указа, наредбе или уговора, суд ће по званичној дужности по тач. 2. §. 99. грађ. поступка одбацити, јер о правилности министарске радње, као управне природе, могу доносити свој суд само Краљ и Народно Представништво.

Но из тога, што ће суд тужбу, која би непосредно ишла на уништење радњи министарских, одбацити, не

слеђује, да ће тако учинити и с тужбом лица, чија би права оваквом радњом била повређена, јер у овом случају судови су надлежни, да о томе суде или решавају.

Тако у примеру, што је Министар узео десет послужитеља, а буџет му допушта, да може узети само пет — судови ће и овима прекобројним досудити плату, јер судови не улазе у испитивање буџета ни овлашћења министровог.

Код уговора набавке, судови ће одржати уговор без обзира на то, да ли се Министар обзирао на каквоћу дрва, пшенице или сена, коју је закон прописао.

Код указа, којим је Министар отпустио лице, које је имало право на пенсију, судови ће му пенсију досудити, јер указ не може бити старији од закона.

Код уговора зајма, који је Министар мимо закон закључио, судови ће тај уговор одржати, пошто је држава износ зајма по истом примила.

Код овога нашег примера, којим је дотични чиновник стављен у пенсију, а међу тим доказано је, да није десету годину службе навршио, суд ће изрећи, да он нема права на пенсију, јер указом он није могао добити право на пенсију.

Што је Касациони Суд навело, да у овом нашем случају да пенсију лицу, које нема права на њу, то долази отуда, што је он погрешно разумео уставна наређења и законе, који круг и природу управних власти обележавају. У овим случајима два су питања. Једно је, да ли је Министар радио саобразно уставу и законима, или није? О томе доносе суд само Круна и Скупштина. Судови се у то не могу упуштати.

Друго је питање, какве су грађанске последице такве министрове радње за трећа лица? О овоме питању решавају само грађански судови, не гледајући ни *суштину* ни *форму* такве министрове радње.

Ову разлику Касациони Суд није запазио (увидео), те је и учинио ову погрешку, давши лицу пенсију, и ако оно нема права на исту, по којој логици пак, лишио би права на пенсију и лице, које је отпуштено из државне службе, а међу тим је задобило право на пенсију, што се с правног гледишта, као што рекосмо, не сме допустити. Право на пенсију и ако оно истиче из *јавног права*, као што смо већ рекли, задобија се *не указом*, него из-

весним роком службе, који је закон прописао, дакле *по закону*, а губи се пресудама судским, *као што се губе и приватна права*, кад је таква воља господара, или кад закон прописује или кад судска пресуда тако гласи (§. 302. грађ. зак.).

У осталом свако друкче тумачење било би противно и здравом разуму. Зар би се смело допустити, да један чиновник губи пензију, коју је задобио по закону, само за то, што се једном Министру прохтело, да се не обзире на закон? И, зар такав чиновник, кад се обрати суду, онда да му се каже: судови су ненадлежни, да то исправе. Па ко је онда надлежан? Зар нико? Где је онда сигурност за право, а где јемство за ред у држави?

Изјављујући се овако противу поменутих одлука Касационог Суда, желели би, да на овом месту чујемо још чије мишљење, јер несумњива је важност овога питања, те зато треба у њега унети што више светлости.

Ст. Максимовић.

МОДЕРАН ПРОБЛЕМ О КАЖЊИВОСТИ

ОДЛОМАК ИЗ ПРЕДАВАЊА

М. ГАРО-А

професора кривичног права на лионском факултету

СА ФРАНЦУСКОГ

Милан Н. Христић

судија првостепеног суда за варош Београд

(НАСТАВАК)

II.

Ја казујем једну баналну истину, тврдећи, да кривица није изолован и спонтани акт индивидуалне изопачености: на против, све показује везу овога акта с карактерима преступника и утицаја, ако не опредељујућег бар препондерантног, средине, на њихов опстанак и њихово развиће. Збиља, ако је дозвољено имати неколико елементарних појмова из анатомије и физиологије, па да се допусти да постоји извесна хармонија између начина поступања једне индивидуе и његовог организма, довољно.

www.unl.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИВЛИОТЕКА

је и посматрати свакидашње појаве па знати да индивидуе, организоване на исти начин, могу поступати различно једна од других, ако су потчињени утицајима различних средина. У оцени кривичности, као и у оцени сваког друштвеног феномена, треба посматрати дакле две чињенице: *индивидуу* и *средину*. Али то је прост аналитички поступак; у ствари сви су друштвени феномени сложени, из закона, који њима владају, могу бити опредељени само посматрајући оделито индивидуе и масе, доводећи у везу ова два израза, и издвајајући, њиховим поређењем, извесне опште појаве, које се репродукују и понављају, очигледном правилношћу, и откривају нечувеним покретом индивидуалних појава, сталан закон броја.

Без сумње је ова двојака метода посматрања и истраживања била у последње доба примењена при проучавању кривичности. Научњаци, из свију крајева, нашли су се на овом заједничком послу: једни, покушавајући открити индивидуалну чињеницу кривице, антрополошким испитивањем преступника; други, занимајући се нарочито колективном чињеницом, изучавајући друштвену средину, помоћу статистике. Тако су потекла два обилна извора обавештења и факата да оплоде и подмладе кривично право.

Чуо сам једног нашег колегу да наводи ову цртицу једног славног лекара, мислим *Корвизара*. Један од његових слушалаца замоли га да им покаже један случај запаљења грудне марамице, а он одговори: *Не познајем запаљење грудне марамице; ја познајем само болеснике од запаљења грудне марамице*. Криминалисте беху дакле ударили погрешним путем, кад претресаху о кривици не познавајући кривца и кад претендоваху излечити болест, и не водећи рачуна о болеснику. Али, од тога доба, методе су се јако измениле. Да би открили тавницама и затворима њихову мучку и опскурну тајну, нема посматрања, нема истраживања, која нису чињена. Кривце су пипали, мерили њихову висину и тежину; констатовали њихове физичке карактере; бележили куцање њиховог срца; изучавали њихову осетљивост и њихову свест; бележили њихове навике, њихове нарави, њихов језик; проучавали чак њихову литературу; и, сравњујући резултате ових криминалних клиника са резултатима, који су се добили испитивањем било нормалног човека било ненормалног, ми-

Сави су да могу издвојити из опште антропологије, специјалну грану, *кривичну антропологију*.

С друге стране, *статистика*, — чији је предмет методичко груписање из масе друштвених чињеница способних за извесну оцену, нарочито бројну, — дала је још сигурније и тачније податке. Има ли за криминалисту згоднијег *диштвомера* него што је статистика, способна да му учини аналогне услуге, које термометар чини физичарима? Број кривица, место где су оне учињене, околности које их прате, индивидуалне особине преступника, као што су пол, доба, занимање, ступањ образовања, то су многобројни елементи, које је увек лако познати и са извесношћу одредити их. Групишите их, приближите их другим елементима, таквим као што је становништво, добре или хрђаве жетве, производња вина, потрошња алкохола, број банкротства, климатичне разлике, итд. — и имаћете готово математичан скуп података, који може послужити карактерисању стања кривичности с гледишта њихових територијалних, политичких, религиозних и економних односа.

Али, у овим двама принципима студије, научна је жетва била врло различна. Закључци једино тачни и непосредно примењивани на законодавство, који се издвајају из већ заједничких радова нових криминалиста ослабајају се на статистичка истраживања. Кривична антропологија дала је до сада само неизвесне и нејасне податке, који се још не могу применити на позитивна законодавства.

III.

Ако је веровати природњацима нове школе, истина једно је откриће учињено, чији се домашај за оријентацију кривичног права не може израчунати. Анализући све симптоме, за које они веле да сретају у организацији преступника, они би гледали у појави ових симптома, појаву аватизма, т. ј. случајно оживљење типова некада редовних код наших предака, варварских предака, дивљих предака, предака порекла животињског. Кривица би дакле била феномен *физиолошког* и *антрополошког* поретка, много пре него феномен *друштвеног* поретка. Тако, у овом пакленом кругу, где су по Дантеовим изразима затворане „жалосне расе које су много изгубиле разума“,

www.unilib.rs Le gente dolorose

Ch' hanno perduto in ben dell' intelletto

појављивао би се одређени учинилац, створ, који би долазећи на свет, доносио собом кобне склоности, које би потицале из специјалног физичног састава, и за кога би кривица била једна органска потреба. Природа би га жи-госала знаком, који се не би могао уништити, знаком Кајина, његовог претка. И био би довољан само један поглед вештог антропологисте, па да га класира у проклету расу међу непомирљиве непријатеље садашњег друштва.

Као што анатомиста налази у човечијем телу трагове излишних или штодљивих органа, исто тако би и антропологисте нашле у друштвеном телу примитиван инстикт, овековечен са неколико преставника прошлога дивљаштва. Некада, у примитивном варварству, бејаше деоба између потреба и склоности ових људи; они бејашу у одношају само са бићима сличним њима. Али данас, жалосни остатци изчезле прошлости, оне би опомињале, у средини реда и законитости, на страсти и насиља из далеких времена.

Извесно, репресија кривице настанила би се, чак и при овој новој концепцији о кривичности. Најубеђенији материјалиста неби се дао да га прождере бесна животиња, под изговором да се она покорава фаталном инстикту; он неће остати обезоружан пред убицом, па ма овај био тип репресије авитичне, човечанске или пречовечанске, па ма био он „примерак срећом редак“ наших предака. Ако збиља постоји нека класа индивидуа, које природни закон гони на борбу противу идеала већине и противу оних који су овај идеал у законе свели, већина је исто тако гоњена природним инстиктом свога самоодржања на одбрану од ових назадњака. Кривични је закон израз ове борбе.

Али каква револуција у форми друштвеног отпора! Што више моралне одговорности, то више сразмерности у казни преступника, као основ и мера репресије! За *актуелно* одржавање и безбедност друштвеног организма, политично друштво неби тражило у кажњивости само *правну функцију*; оно би му тражило за *будући* напредак човечанске расе и *биолошку функцију*. Свакако суђење претпостављало би једног физиолошког и анатомског

експерту, одакле би судије и правници били искључени као ненадлежни. Лекарима преторство! У будуће само њима администрација и служба ове научне правде!

Да би се решило на ове радикалне реформе, да се *антрополошки критеријум* урођене аномалије супституише *правном критеријуму* одговорности, требало би и да су карактерни знаци *криминалног типа* сигурно опредељени и да се налазе бар код преступника по професији постојаном правилношћу. Па је ли тако у ствари? Одушевљења и претераности у првом часу, данас су јако пали. То долази отуда, што, у колико се више тражи да се определи анатомски и физиолошки знак кривца, у толико више се он губи! Отуда, пошто су многе чињенице испитивали: мерили многе лубање и многе мозгове, антрополошка је школа приморана признати, да није могла до сада наћи физички карактер, који би постојано одликовао кривца од некривца!

Шта више, као да је доказано да је сразмера урођених аномалија осетно јача у даном броју кривца него у истом броју индивидуа, који се за поштене сматрају. Тако би постојали *знаци кривичности*, али тако нејасни и недовољни, да не би дозвољавали установу привремене дијагнозе, а још мање би могли заменити друштвени и прогресивни закон: *Свакоме према његовим делима*, непокретним и фаталним законом: *Свакоме према његовом организму*.

Јесмо ли тако осуђени, према негативним закључцима криминалне антропологије, вратити се старој методи? судити акт а не учиниоца, кривицу а не кривца? примењивати исту казну на исту врсту преступа, немајући могућности прилагодити лек индивидуалном темпераменту болесника?

Не, јер ако нам антропологија не помаже, статистика ће нам разјаснити; она ће нам показати и на дугачко и на широко, стално и фатално напредовање кривца у поврату.

(Свршиће се)

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

WWW.UNI-LJ.RS

Пропис тач. 4. §. 471. грађ. судс. пост. односи се и на породицу умрлог земљоделца.

М. С. стараоц масе пок. Љубомира, који је по смрти оставио двоје женске деце, жалио се против продаје масеног имања, коју је извршила ереска власт, за то, што деци пок. Љубомира није остављено онолико имања, колико им тач. 4. §. 471. гр. суд. пост. као деци земљоделчевој од продаје за рачун приватних поверилаца штити.

Првостепени суд одбио је молиоца од траженог поништаја продаје, наводећи, да се пропис тач. 4. §. 471. грађ. суд. пост. односи само на земљоделца као пореску главу, а не и на женску децу његову, која се за земљоделце не могу сматрати.

Но по жалби стараоца масе, Касациони Суд примедбама од 11. јуна 1894. Бр. 2774., поништио је горње решење судско са ових разлога:

Суд је погрешно узео, да се благодејање прописа §. 471. тач. 4. гр. судс. пост. односи искључиво на личност земљоделчеву, губећи из вида, да је циљ ове законске одредбе заштитна мера против целокупног имања, и повлачи искључиво ту законску последицу, да заштити породицу земљоделца од сиротиње. Појам дакле поменуто одредбе није личан, но општи, т. ј. као право прелази и на породицу земљоделца, под којом се у смислу §§. 55. и 115. грађ. зак. подразумевају његова деца.

Кад се дакле по наведеноме закону за дугове земљоделца не може продати пет дана земље са кућом и окућницом за његова живота, онда то право важи и за његову децу као јемство за њихово уживљење. Противно тумачење осујетило би намеру законодавчеву, јер би у сваком случају смрти задуженог земљоделца остала његова породица без икаквог имања, а тиме би у основу био поткопан правилни опстанак земљоделачког реда.

Ж. С. И.

ИЗ СУДНИЦЕ

XII.

Продаја непокретног имања мора се три пута огласити.

Касациони Суд у општој седници својој начелно је решио:

§. 474. грађ. суде. поступка, доведен у везу са §. 121. истог поступка, има се разумети и примењивати тако, да се продаја непокретног имања мора *три пута* огласити у Српским Новинама, за коју је продају по §. 476 поменутог поступка потребан оглас и преко новина. (11. Јуна 1896. књ. бр. 1. ДБр. 4518.)

XIII.

Између §. 131. и §. 143. стец. пост. постоји разлика.

Касациони Суд у општој својој седници начелно је решио:

Између одредбе §. 131. стец. пост. и §. 143. истог закона постоји разлика. Први закони пропис предвиђа случајеве редовног ислеђења код банкрутства и он има материјалне везе са одредбама §§. 261. и 263. крив. зак., а §. 143. стец. пост. предвиђа и обухвата дисциплинску кривицу за нејављање престанка плаћања и ограничен је само на тај једини случај. (11. Јуна 1896. књ. бр. 2. ДБр. 2276.)

XIV.

Дужник трговац подлежи дисциплинској казни по §. 143. стец. пост. за нејављање о престанку плаћања и онда, кад на његовој имаовини нема никаквог обезбеђења.

Касациони Суд у општој својој седници начелно је решио:

Без обзира на то: што на имаовини дужника трговца нема никаквог обезбеђења, ако су само рокови његовим обвезама протекли пре, него је Суд прибавио основе за отварање стецишта, било услед пријаве или тражења повериоца, било по непосредном уверењу из својих књига, — подлежи дужник дисциплинској казни по §. 143. стец. пост. (11. Јуна 1896. књ. бр. 2. ДБр. 2276.)

XV.

Осуде по трећој тачци §. 143. степ. пост. подлеже расматрању Касационог Суда.

Касациони је Суд донео у општој седници ово решење:

По правилу сва решења првостепених судова подлеже расматрању Касационог Суда, осим извесних изузетака, код којих је то на свом месту нарочито примећено.

Осуде по трећој тачци §. 143. степ. пост. представљају редовну одлуку првостепеног суда, која може постати извршном, пошто је расмотри Касациони Суд. Наређење ове тачке о извршењу ових осуда не треба узети буквално, као искључење. Јасније речено, законодавац је тиме, што је у овој последњој алинеји изрекао, да ће се ова казна затвора одмах без призрења на друге, даље можда заслужене казни, извршити, ишао на то: да првостепени суд не спречава од извршења ове дисциплинске казни то, што би дужник по делу банкрутства, било простог, било лажног имао да одговара за своју особену кривицу, која би спадала у ред престапа или злочина и која је предвиђена као казнима према прописима §§. 261. и 263. крив. зак. (11. Јуна 1896. књ. бр. 2. ДБр. 2276.).

XVI.

И полицијске власти у сваком случају кад прегледом рачунских књига примете злоупотребу одговорног рачунопологача по пореским и непрегледаним рачунима од Главне Контроле, могу предузимати обезбеђења и кривичну истрагу против таквог лица.

Касациони Суд у општој седници донео је ову одлуку:

Полицијска власт као надзорна државна власт овлашћена је чл. 78. зак. о општинама, у сваком случају кад прегледом и испоређењем рачунских књига примети очевидну и несумњиву злоупотребу одговорног рачунопологача, по пореским и непрегледаним рачунима од стране Главне Контроле да предузима против таквог лица нужна обезбеђења и кривичну истрагу по законским прописима, па да га по потреби и Суду оптужи; а о свему овоме и да Главну Контролу одмах извести.

Овим се ни у колико не крњи право и дужност Главне Контроле, да и она према овлашћењу поменутог законског прописа, може у свако доба преко својих органа преглед ових рачуна и каси извршити и потребне мере за обезбеђење државних интереса предузимати. Овај двоуби надзор појачаће не само

државну контролу, но и у далеко већој мери сузбијати злоупотребе са државном порезом и одклањати велике штете, које је држава отуда сносила.

Тиме се неће доводити у опасност ничије право одбране јер су земаљски судови по дужности позвани да невиног штите, а кривца да казне. (16. Јануара 1897. ДБр. 10.144.).

XVII.

Рок од 15 дана, који суд остави за подизање тужбе по §-у 95. стец. пост. не може имати за последицу престанак или губитак права.

Марко Н. из Крагујевца, упућен је решењем прв. краг. суда, да за 15 дана подигне тужбу, због пречег права наплате из стец. масе Петра Б. за суму од 600 дин. противу Јелене жене Петрове, која такође полаже право на новац, по основу брачног уговора између ње и мужа јој Петра.

Марко није подигао тужбу у року од 15 дана, но доцније и зато му је прв. краг. суд тужбу одбацио, а после овога, пренео је право наплате на Б. Н. који је тек после годину и по дана понова подигао тужбу за прече право наплате противу Јелене.

Првостепени краг. Суд, зато, што Б. Н. као пријемник Марков, није тужбу поднео у остављеном року, решењем од 27. Новембра 1895. Бр. 28.396. одбацио је тужбу Б-еву противу Јелене за прече право наплате.

Но по жалби Б-ој, Касациони Суд решењем од 5. Новембра 1896. Бр. 4930., поништио је ово решење првостеп. краг. Суда са ових разлога:

Погрешно је првостепени суд узео, да је тужилац Б. као пријемник права повериоца Марга изгубио право на тужбу за вођење овог спора по основу застарелости за то, што није у остављеном року по смислу §. 95. стец. пост. повео спор противу поверитељке Јелене за доказ пречег права наплате из стец. масе дужника Петра; јер рок овај од 15 дана, који му је суд оставио за подизање тужбе, одређен је само као последњи моменат времена, до кога ће суд са расправом масе чекати, ако до тада поверилац тужбу не подигне, а не може никако имати за последицу престанак или губитак права, јер за то су постављени рокови у грађанском закону, у коме су изложени основи и начини прибављања разноврсних права и правних одношаја.

Саопштио
Ст. Максимовић.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ

Jahrbuh der intern. Vereinigung für vergleich. Rechtswissenschaft u. Volkswirtschaftslehre, von Prof. Dr. Bernhöft, Rostock und LGR. Dr. Meyer, Berlin, II. und III. Jahrg. 1. Abt. 1896/97. Berlin, Herm. Bahr's Buchh.

Удружење, које је основано 1894. у Берлину — и о коме смо говорили у бр. 6. нашег листа (види чланак: Нове тежње ка реформама у обл. крив. права), — има по својим правилима смер, да негује упоредну правну науку и нар. економију у ужем смислу, да „шири знање на пољу законодавства, као и да помаже научни саобраћај између правника и нар. економа разних народа“. Годишњица друштвена, по садржини и обиму, одговара овоме пространоме програму. У другој години превлађује правна статистика над радовима упор. истраживања правне науке, у које можемо урачунати ваљану расправу *Карла Лемана* („Колонијално право у прошлости и будућности“) и *Ериста Шустера* („Практички значај упор. правне науке за породично и наследно право“). Већи део књиге обухватају извештаји о законодавству и књижевности из године 1895. и то из ових земаља: Аргентиније, Аустро-Угарске, Белгије, Бугарске, В. Британије, Данске, С. Доминго, Грчке, Италије, Луксембурга, Монако, Нидерланда, Норвешке, Ораније, Румуније, Русије, Србије, Сијама, Сјед. амер. Држава, Турске (са Египтом), Француске, Црне Горе, Шведске, Швајцарске и Шпаније. Разуме се да су поједини извештаји врло различити и по начину излагања и по њиховој вредности. Али ти, више или мање, субјективни извештаји, баш су од нарочитог интереса. Вероватно, да ће уредништво успети, да у следећим годинама настави ова извешћа и да тиме у неколико допуни годишњице Société de législation comparée у Паризу.

Из садржаја прве свеске ове године можемо нарочито препоручити *Р. Леонхарда* („Der Vertragsschluss noch den BGB. mit Bezugnahme auf das Recht des Auslandes“), *ван дер Борк-а* („Notenbankpolitik“), *К. Борнхак-а* („Die Rechtsformen kolonialer Ausbreitung“).

„D. Jur. Ztg.“

Ч И Т У Љ А

У прошлом броју нашег листа ми смо јавили да је умр'о велики и племенити енглески државник

ВИЉЕМ ЕВАРТ ГЛЕДСТОН,

умр'о је 7. Маја у 5. часова у јутру на своме добру у Хавардену (у Шотској), пренесен је у Лондон и погребен 15. Маја у вестминстерској цркви о државном трошку, што је извршено по одлуци парламента, почаст, која од стране *оба дома* није још никоме указана.

Гледстон је рођен 29. XII. 1809. у Ливерпулу. Као син имућног трговца могао се одати школовању и спреми за свој будући живот и позив, тако, да је већ у својој 23. години ступио на политичку позорницу. Изабран је 1832. први пут у дењи дом, у коме је, скоро без прекида, остао до 1895., дакле више него шест година. Две године по првом избору за посланика постао је министром финансија у конзервативном министарству Пиловом, а годину дана касније поверена му је у министарству управа колонија.

Гледстон је — баш обратио своме политичкоме противнику Дизраели-Биконсфилду, који је био прво радикалац, а после постао вођа конзервативаца — почео своју политичку каријеру на крајној десници, те је све постепено прелазио противној страни, док није стао потпуно под заставу либерализма, чији се први покрети опазеше већ у његовим младим годинама. Његово религиозно васпитање и осећање, коме је остао веран кроз цео свој живот, не само да му нису сметали слободи савести, него напротив његова озбиљна и дубока побожност образовала је веру у њему као чисто унутрашње осећање, без сваког спољног притиска. Већ 1838. и 1840. публиковао је, тада још као конзервативни политичар, два дела, у којима је тражио деобу цркве од државе.

У Министарству Пиловом Гледстон је још двапут био министар, један пут трговине, а други пут за колоније. Међутим је он све више прелазио либералним начелима, те 1852. постаде министром финансија у коалиц. министарству Абердиновом. Тада, а још више у 60-им годинама у либералном министарству Палмерстоновом и Роселовом, почињу његове велике финансијске ре-

форме, којима је постигао, да се и државни дугови и порези смање. 1868. постаде Гледстон први пут министар-председник и био је до 1874. Касније је још три пут стајао на челу владе 1881. до 1885., затим од јануара до јула 1886. и напослетку 1892—1894. Болест очију принуди га да отетуни, а председништво министарства и вођство либералне странке предаде лорду Розберију. Годину дана касније, Гледстон даде оставку и на свој посланички мандат и изјави, да се сасвим повлачи од активног суделовања у политичком животу.

Осим његових заслуга за финансије своје земље, морамо споменути и његове велике реформе на другим областима државне администрације, а нарочито његову иницијативу за проширење изборног права и тежње за остварење ирског хоум-рула. Баш у овоме лежи прави значај његовог великог духа и неуморног рада и развића за идејама слободе, напредка и правде. Пређе се сам као министар председник одуширао тежњима Ираца, а 1886. у својој 77. години, дакле у добу, кад људи нису више приступачни новим идејама, он се са пуним убеђењем сав залаже за идеју, да Енглеска има моралну и политичку дужност, да Ирцима даде право самоуправе као услов за олакшање грозне економске мизерије, која у Ирској влада. Није успео, да види у овоме погледу остварене своје жеље. Напротив његова наклоност Ирцима произвела је расцеп у либералној странци. Али неуспех партиског политичара, био је успех идеалисте и државника. Тешко је порећи, да се хоум-рул неће пре или после остварити, јер то ће довести тежња за децентрализацијом, која ће нове факторе за слободно развиће народног и државног живота увести у борбу.

Одвратност против сваког насиља и неправде основна је црта Гледстоновог бића и у томе лежи право обележје његовог истинског либерализма. Ово важи и за спољну политику његову, јер он је био свагда за мир, али, ако је морало бити борбе, свагда се заузимао за угњетене и у своме праву повређене. Ово идеалистично схватање међународних проблема изазвало је често и неуспехе у Гледстоновим плановима, јер је у данашњој политици још јача власт од права, још су јачи политички и економни интереси од идеала и слободе. Но и садање поколење одало је Гледстону своје потпуно признање у томе погледу, а нема сумње да ће касније генерације, које ће беспристрасније ценити те тежње његове, још више одати њему заслужену правду.

Двапут је подигао Гледстон свој снажни глас у одбрану правде и човечности и оба је пута постигао сјајни морални успех. Први пут је 1851. обратио пажњу целог цивилизованог света на политичка гоњења од стране бурбонских краљева у Напољу, на патње талијанских родољуба, који су трунули у апсанама бурбонским и аустриским. Његов спис о томе узбудио је цело човечанство и изазвао симпатије свију слободних људи, — а резултат је био прогнање Аустрије из Италије и уједињење талијанског народа! Четврт века касније подиже Гледстон опет свој моћни глас обраћајући пажњу Европе и званичне Енглеске, тог непоколебљивог пријатеља Портиног, на турска свирепства у Бугарској. Толико је узбудио јавно мњење, да је сав свет био против Турске и да се сама Енглеска уздржавала, да јој помаже.

Но не само за Бугаре, него за све балканске народе имао је Гледстон најживље и најискреније симпатије. Његова *Апотеоза Црној Гори*, којом је коментарисао песму крунисаног песника Алфреда Тенисона, класичан је литерарни споменик за цео српски народ, за његов политички и културни позив. А његов значајан узвик *Hands off!*, добачен перфидној окупаторској политици у Босни и Херцеговини, обележава основу политичког развића тих двеју српских покрајина.

Начин, којим је Гледстон спољна политичка питања схваћао и третирао са општег културног и човечанског гледишта, без дипломатског претварања, најјасније показује његов велики дух, а и највише му обезбеђује опште признање.

Споменимо још, да није био само политичар и државник, него да је и на другим пољима умног рада знатно привредио своме народу. Радио је много и на теолошким питањима и класичним, студијама, нарочито на Омиру и Хорацу. Његова ванредно љубазна личност, његов сјајни ораторски дар имали су великог дејства и на његове противнике, и ретко је који државник имао толико личних пријатеља међу својим политичким антагонистима, као Гледстон. А у целом народу своме био је омиљена поштована старина, *great old man*, кога је ценило све, од двора до колибе.

Није било до сада државника, који је ван своје отачбине толико познат и поштован, а и толико ожаљен, као Гледстон. Од куда то? Од туда, што је својим племенитим духом и својим државничким погледом уочио постулате чистог хуманизма и здраве народне политике, те је без утицаја традиција свога племена, заступао свагда правду и слободу. Српски народ благода-

ран је сени Гледстоновој на његовој племенитој потпори, пером и делом, а биће још срећнији, ако у великој енглеској нацији нађе пријатеља и заштитника, који ће интересе његове заступати тако искрено и племенито, као што је то чинио Виљем Гледстон.

Част и слава његовој успомени!

М. С. М.

ПРАВОВАСТУПНИЧКИ ИСПИТ

У среду 4. Марта 1898. полагао је правоваступнички испит г. Милан М. Урошевић, б. писар крушевачкога првостепеног суда.

Питали су:

Г. Милан Мостић, правоваступник из Београда, из кривичног судског поступка са законима, закона о порези и закона о општинама;

Г. Д-р Драгиша Мијушковић, професор Велике Школе, из грађанског права са законима;

Г. Гргур Миловановић, професор Велике Школе, из кривичног права са закоником, закона о пороти и закона о штампи;

Г. Арон Нинчић, судија Касационог Суда, из грађанског судског поступка, стециног поступка и правила за неспорна дела; и

Г. Д-р. Стојан Вељковић, председник Касационог Суда, председник одбора за испитивање пријављених кандидата за полагање правоваступничких испита, из трговачког и меничног права са законикима, који се на ова односе и рударског законика.

Пословођа је био г. Милан Стевановић, писар мин. правде.

Писмени задатак, који је био из области грађанског права и који је дао г. Арон Нинчић, члан испитног одбора, гласи:

„Петар је имао синове: Јанка, Марка, Стевана и кћер Радојку. Једне ноћи, седећи у соби са мајком Живаном, неко дође и дошану Јанку да иде у одају, где обично он станује са својом женом, да види чудо. И Јанко, и мати му, одмах су разумели шта ће бити, јер се о томе одавно у селу поговара, због чега Јанко скочи узвикнув: „сад ћу га убити“, на шта му мати одговори: „уби скота“. И доиста, кад Јанко улети са сикиром у одају своје жене, затече оца свог Петра у врло сумњивим односима са његовом женом, односно снахом, и убије га на мах.

Признањем окривљених овако је стање ствари утврђено ислеђењем власти. Али Јанко умре у затвору иследне власти, а за мајку му Живану нађу судови да није крива за оне речи „уби скота“, и пусте је испод суђења.

Међутим се код суда образовала маса убијеног Петра. За наслеђе јави се *Јован*, син умрлог Јанка, и трећи син Петров Стеван. Брат им Марко одрече се пред судом права на наслеђе, кад, вели, нема од срца порода. *Радојка*, сестра им још неудата, тражи по тестаменту очевом део имања Петровог да ужива оделито, јер у тестаменту стајаше, да она може и одвојено уживати део раван са осталим законитим наследницима како о томе закон наређује.

Али, пре него је судија донео решење по пријављеним тражбинама, умре Марко, а његова удовица Јана роди посмрче *Спасенију*; сад се и Јана пријави са тражбином за своју кћер Спасенију, да по праву престављања наследи очев део дединог имања.

Наследник Стеван оспори право наслеђа и синовцу *Јовану* и синовци *Спасенији*, а сестри Радојки признаје право уживања само четвртог дела, док међутим Радојка тражи да ужива половину. Матери Живани такође оспори право уживања, које она тражи.

Судија за неспорна дела **реши**: да Петра наследи син му Стеван, Радојка да може оделито уживати само четврти део очевог имања, а све остале упути на парницу, ако се успеху надају.

Ови доиста и поведу парницу код суда, и сад се позива кандидат да напише пресуду поткрепљену разложима на основу законских прописа: шта, коме и колико припада из имања убијеног Петра као наслеђе или само као ужитак. Тужиоци су: *Јован* и *Спасенија* за наслеђе, а *Радојка* и *Живана* за уживање траженог дела. Тужени је *Стеван*.

Кандидатов одговор гласи:

„По §. 419. грађ. зак., по коме вољни убица не може да наследи убијенога, а жена нема права уживања на мужевљево имање, ако је са њеним знањем муж убијен. — Јанко, који је оца убио, па и његов син Јован, неће моћи добити ништа на име наслеђа из масе Петрове, а удова Живана такође неће имати права уживања.

Кћер пок. Марка, Спасенија, која се по смрти његовој родила, престављајући њега по §. 399. грађ. зак., наследиће његов део; а његово одрицање од наслеђа пред судом, пошто нема порода, без вредности је, јер је по смрти добио кћер Спасенију.

По §. 396. грађ. зак. пок. Петра наследиће син Стеван и то са синовцом Спасенијом, с тим да кћери пок. Петра, Радојки, даду $\frac{1}{4}$ од целокупног масног имања на уживање *према* тестаменту пок. Петра, који је одржат у сили и по коме су била три законита наследника, са којима је она имала једнако право уживања, — а то што је пок. Јанко искључен из наслеђа неће њој користити већ Спасенији, која преставаља свог оца Марка, и брату Стевану.

На основу изложенога, ја бих пресудио:

Да масу пок. Петра наследе му син Стеван са унуком Спасенијом на равне делове, а са теретом да $\frac{1}{4}$ целокуног имања даду Радојки на уживање.

Унук Јован за наслеђе и удова Живана за уживање да се одбију“.

Кандидат је испит добро положио.

Испит је трајао од 3 до 7 часова по подне.

М. С.

ПРОМЕНЕ У СУДСКОЈ СТРУЦИ

(По „Српским Новинама“ од 13. V. до 29. V. 1898.).

Краљевским указима од 20. и 22. маја, а на предлог Министра Правде, постављени су:

За судију првост. суда крагујевачког: г. Милен Стевановић, писар I. кл. Министарства Правде, а

за писара III. кл. Мин. Правде: г. Драгић Павловић, писар I. кл. Кас. Суда.

За писара I. кл. Касац. Суда: г. Градимир Ђуровић, писар исте кл. првост. беогр. трг. суда.

За писара III. кл. првост. беогр. трг. суда: г. Милутин П. Тагић, сврш. правник.

В Е С Н И К

Министар Правде г. К. Н. Христић обишао и прегледао је у току прошлог месеца Првостепене Судове у Шапцу, Лозници и Ваљеву.

Велики Духовни Суд свршио је ово дана свој рад и закључно своје седнице.

* * *

Нов Ректор Вел. Школе. Академски Савет Вел. Школе бирао је 22. Маја новог ректора за наступајућу школску годину и избор је са 32 од 27 гласова пао на уваженог професора права г. *Гл. Гершића*, нашег опште признатог правног писца.

* * *

Правнички Одбор. За сталног члана постављен је Краљевским указом од 18. Маја, а на предлог Министра Финансија, г. Никола Нинић председник првост. беогр. суда подунав. округа, на место г. Ђорђа Гинића, судије Апел. Суда, досадањег члана тога одбора, који је по својој молби разрешен од те дужности.

* * *

Међународно криминал. удружење имало је у Минхену 21. и 22. пр. мес. своје састанке. Постараћемо се да донесемо извештај о одлукама, које су донете на тим састанцима.

* * *

Г. Д-р Душан Баљак, наш уважени друг у Задру, посланик на царевинском већу и далматинском сабору, примио се, како нам јављају, одбране Мехмед еф. Спахића, који је као што је познато био стављен у изтражни притвор због једног дописа о стању у окупираним земљама у „Дубровнику“. Г. Д-р Баљак је успео, да суд дубровнички пусти Спахића на слободну ногу уз кауцију од 3000 фор. Надамо се, да ће заузимању тако отличног браниоца поћи за руком, да свога, опште уваженога клијента, потпуно ослободи.

* * *

„Неколики адвокати — непензионари“. Под овим подписом изашао је првог дана Духова плакат, упућен на личност Министра Правде, г. Н. Христића, којим се захтева, да он код Народне Скупштине поради, да се пензионарима, који врше правозаступничке послове, то право одузме.

Правозаступничко удружење ради на пројекту новог закона о правозаступницима, којим се тежи и за тим, да се правозаступничком реду, као признатом и потребном члану судског организма, призна и утврди искључно право заступања пред свима земаљским властима. С тога не можемо одобрити не само начин

и тог поменутог плаката, ни испаде на поједине у њему споменуте личности, него осуђујемо и сваки рад у овом правцу без споразума и одобрења Управног Одбора правозаступничког удружења, као признатог представника целог адвокатског реда у Краљевини Србији. Таквим радом може се само штетити правичној ствари, по којој се — ми се надамо — мора једаред доћи до начелне одлуке, која је призната у целоме свету.

* * *

Скуп управника немачких казних завода био је пред прошле недеље у Дармштату, а било је око 130 управника и чиновника казних завода, као и неколико лекара из свију крајева Немачке. Председник удружења тајни саветник Д-р Вирт поднео је извештај о раду друштвеном у прошлој години, а за тим су са одобравањем усвојена „правила за извршење казне“, која је прописао пруски министар правде и која, док се у извршењу окупају, имају да послуже као основа општег законика о извршењу казне за целу Немачку. Остала већања од мањег су значаја, а односе се поглатито на поступање са притвореницима.

* * *

Дисциплинарни адвокатски суд у Паризу суспендовао је од правозаступничког рада на 6 месеци адвоката Леблоа, заступника сенатора Шерер-Кестнера, због тога, што се у Золиној парници трудио, да заједно са пуковником Пикартом набави доказе за невиност капетана Драјфуса.

БЕЛЕШКЕ

Може ли се глад узети као неодољиви случај? Апелациони Суд у Амјану потврдио је пресуду првога суда у Шато-Тијери, којим се пушта испод суђења једна девојка, која је, глађу морена, украла један хлебца. Конференција париских адвоката претресала је услед тога питање: да ли се глад, која мори и принуди неко лице на крађу јестива, може сматрати као случај неодољиве силе, предвиђен чл. 64. франц. казн. закона. Конференција донела је одлуку у позитивном смислу. —

* * *

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Кривичност и температура. Утицај топлоте и хладноће на кривичност више је пута констатована и кривична антропологија признаје тај факт као апсолутно постојећи. У прошлој години чињена су тачна посматрања у Сједињеним Државама и нашло се, да је у месецима јануару, фебруару и марту било 1700 убиства или покушаја убиства, а напротив у месецима јулу, августу и септембру било је 2500. За време истих зимњих месеца било је 1200 самоубиства, а у летњим 1600. Та се разлика види и у једном специфично америчком поступку и чину: за три зимња месеца било је 50 случајева линчовања — тог сумарног „народног“ правосуђа — а за време три летња месеца линчовано је 103 лица.

* * *

Увреда писмом. Питање, да ли се може нанети увреда писмом, које је у затвореном завијутку упућено коме, расправљају угарски судови неједнако. Тако је пре кратког времена Будимпештански Суд по тужби једног адвоката осудио писца на 50 фор. новчане казне или 5 дана затвора. Међутим други угарски судови одбијају такве тужбе са разлога, да садржина писма није пред другим лицима читана, те да услед тога нема понижавања ни увреде.

Код нас сматрају судови увреду у затвореном писму као иступ.

У Недељу 21. Јуна у 9. часова пре подне биће у Грађанској Касини.

ГОДИШЊИ СКУП

УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

на који се позивају сви гг. чланови, редовни и ванредни, као и сви који се интересују за развиће и напредак удружења.

Дневни ред објавиће се у идућем броју.

Београд, 28. Маја 1898.

Одбор

Удруж. јавних правозаст. у Србији.